

ΑΝΤΙΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ ΣΤΙΣ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

ΕΠΟ43 ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ ΤΟΝ 20^ο ΑΙΩΝΑ

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ - ΜΑΪΟΣ 2014

ΘΟΔΩΡΗΣ ΣΟΛΔΑΤΟΣ

2050 ΛΕΞΕΙΣ

Εκφώνηση εργασίας:

Ποια πολιτική θεωρία είναι κατά τη γνώμη σας περισσότερο εχθρική στο φεμινισμό;

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	4
1. Κοινά θέματα στον φεμινισμό.....	5
2. Η σχέση του φεμινισμού με τις συμβατικές πολιτικές θεωρίες.....	6
3. Θρησκευτικός φονταμενταλισμός.....	7
4. Συντηρητισμός.....	8
5. Φασισμός.....	9
Συμπεράσματα.....	10
Βιβλιογραφία.....	11

Εισαγωγή.

Ο φεμινισμός με τη σύγχρονη χρήση του όρου σχετίζεται με δύο βασικές παραδοχές: ότι οι γυναίκες στις περισσότερες, αν όχι όλες τις κοινωνίες, βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω του φύλου τους και ότι αυτή είναι μια κατάσταση μη επιθυμητή, η οποία μπορεί και πρέπει να αλλάξει. Οι φεμινίστριες αντιλαμβάνονται την υπεροχή των ανδρών και την υποταγή των γυναικών ως έμφυλη πολιτική σχέση. Μια αντίληψη η οποία μέχρι τη δεκαετία του 1960 δεν ήταν συνηθισμένη, καθώς οι έμφυλες διαιρέσεις δεν θεωρούνταν πολιτικά ενδιαφέρουσες ή σημαντικές. Ο Heywood επισημαίνει ότι ο φεμινισμός ξεσκέπασε την απροθυμία των αρρένων στοχαστών να εντάξουν το ρόλο των γυναικών στην πολιτική θεματολογία και να εξετάσουν τα προνόμια και τις εξουσίες που απολάμβανε το φύλο τους¹.

Η αντίληψη του φεμινισμού ως ιδεολογίας ήταν εξαιρετικά αμφισβητήσιμη μέχρι τη δεκαετία του 1960. Η εφαρμογή των βασικών θεωριών και αξιών του φιλελευθερισμού σε θέματα φύλου όριζε τον φεμινισμό ως υποσύνολο αυτών των ιδεολογιών. Η διακήρυξη της κεντρικής πολιτικής σημασίας των έμφυλων διαιρέσεων από τον ριζοσπαστικό φεμινισμό, διαχώρισε τον φεμινισμό από τις συμβατικές πολιτικές ιδεολογίες, οι οποίες δεν μπορούσαν να αποδεχθούν αυτήν την αντίληψη. Εφόσον λοιπόν οι συμβατικές ιδεολογίες ήταν ακατάλληλες για την ανάπτυξη του κοινωνικού ρόλου των γυναικών, ο φεμινισμός εδραιώθηκε ως ξεχωριστή ιδεολογία που καλύπτει αυτό το κενό².

Πολλοί φεμινιστές ισχυρίζονται ότι οι αρχές που αναπτύχθηκαν με γνώμονα τις εμπειρίες και τα συμφέροντα των αντρών δεν μπορούν να αναγνωρίσουν και να ενσωματώσουν τις εμπειρίες των γυναικών. Ο Kymlicka αναφέρει ότι έως πολύ πρόσφατα οι κυρίαρχες τάσεις της πολιτικής θεωρίας *υπερασπίζονταν ή τουλάχιστον αποδέχονταν τη διάκριση των φύλων*, παρόλο που ένα ευρύ φάσμα αυτών των θεωριών συμεριζεται την ιδέα ότι όλα τα μέλη μιας κοινότητας πρέπει να είναι ίσα. Εντούτοις, οι συμβατικές πολιτικές θεωρίες εκπροσωπούνται στους κόλπους του φεμινισμού, συμβάλλοντας στην ποικιλομορφία των αξιωμάτων και των συμπερασμάτων των διαφόρων εκδοχών του φεμινισμού³.

Θα εξετάσουμε πρώτα συνοπτικά αυτές τις εκδοχές του φεμινισμού με στόχο τον εντοπισμό των κοινών παραδοχών, η αντίθεση στις οποίες θα μπορούσε να χαρακτηρίσει μια πολιτική θεωρία εχθρική προς τον φεμινισμό. Στη συνέχεια, θα εξετάσουμε τη συνολική σχέση

1 Heywood A., Πολιτικές Ιδεολογίες, εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 423-424.

2 Στο ίδιο, σ. 429.

3 Kymlicka W., Η Πολιτική Φιλοσοφία της Εποχής μας Μια Εισαγωγή, εκδ. Πόλις, Αθήνα 2005, σ. 503.

των συμβατικών πολιτικών θεωριών με τον φεμινισμό. Τέλος, θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε εκείνη την πολιτική θεωρία η οποία αντιτίθεται στον φεμινισμό στο πιο βασικό ιδεολογικό επίπεδο.

1. Κοινά θέματα στον φεμινισμό.

Η κοινή δέσμευση στην εξάλειψη της υποταγής των γυναικών είναι αυτό που ενοποιεί τις ποικίλες παραδόσεις του φεμινισμού. Ωστόσο, η ερμηνεία αυτής της υποταγής και οι πιθανοί τρόποι άρσης της, διαφέρουν σημαντικά ανάμεσα στα διάφορα ρεύματα της φεμινιστικής θεωρίας⁴. Ο Heywood ξεχωρίζει τρεις βασικές φεμινιστικές παραδόσεις: τον φιλελεύθερο φεμινισμό, τον Μαρξιστικό ή σοσιαλιστικό φεμινισμό και τον ριζοσπαστικό φεμινισμό. Εντοπίζει μια σειρά κοινών θεμάτων μέσα στον φεμινισμό: τη διάκριση δημοσίου/ιδιωτικού, την πατριαρχία, τις έννοιες του βιολογικού και κοινωνικού φύλου και τις έννοιες της ισότητας και της διαφορετικότητας⁵.

Η διάκριση δημοσίου/ιδιωτικού θέτει το θέμα του αποκλεισμού των γυναικών από την πολιτική, περιορισμένες καθώς είναι στον ιδιωτικό ρόλο της νοικοκυράς και της μητέρας⁶. Η βασική θέση όμως είναι η αντίρρηση στον αποκλεισμό της οικογενειακής ζωής από ζητήματα δικαιοσύνης, καθώς οι παραδοσιακές πολιτικές θεωρίες συνεχίζουν να αποδέχονται, σιωπηρά ή ρητά, ότι η βασική κοινωνική μονάδα είναι η οικογένεια με τον άντρα επικεφαλής⁷. Μια παραδοχή η οποία αποκρύπτει την κοινωνική σύγκρουση και τις σχέσεις κυριαρχίας εντός της οικογένειας, ένα θέμα το οποίο από φεμινιστική σκοπιά είναι καθαρά πολιτικό⁸.

Η πατριαρχία αναφέρεται στην εξουσιαστική σχέση μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το κοινωνικό φύλο αναγνωρίζεται από τους φεμινιστές ως μια σημαντική πολιτική διαίρεση όπως η θρησκεία, η κοινωνική τάξη ή η φυλή. Για τους ριζοσπάστες φεμινιστές μάλιστα αποτελεί την πολιτικά πιο σημαντική από όλες τις κοινωνικές διαιρέσεις, σε αντίθεση με τη συμβατική πολιτική η οποία αποτυγχάνει να αναγνωρίσει το κοινωνικό φύλο ως σημαντική πολιτική κατηγορία⁹.

Η έννοια του κοινωνικού φύλου αποτελεί την αντίδραση του φεμινισμού στο συνηθισμένο αντιφεμινιστικό επιχείρημα ότι οι έμφυλες διαιρέσεις στην κοινωνία είναι «φυσικές». Είναι ένας πολιτισμικός όρος ο οποίος αναφέρεται στους διαφορετικούς ρόλους που η κοι-

4 Στο ίδιο, σ. 503.

5 Heywood, ό.π., σ. 429-430.

6 Στο ίδιο, σ. 430.

7 Kymlicka, ό.π., σ. 514.

8 Heywood, ό.π., σ. 430.

9 Στο ίδιο, σ. 432.

νωνία αναθέτει στους άντρες και τις γυναίκες. Οι φεμινιστές απορρίπτουν τη σύνδεση μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού φύλου, τονίζοντας ότι οι έμφυλες διαφορές είναι κοινωνικά και πολιτικά κατασκευασμένες. Όρος αποφασιστικής σημασίας για τη φεμινιστική θεωρία, υπογραμμίζει τη δυνατότητα κοινωνικής αλλαγής και τις διαδικασίες που οδήγησαν στη δημιουργία του κοινωνικού φύλου και στην καταπίεση των γυναικών¹⁰.

Οι έννοιες της ισότητας και της διαφορετικότητας δημιούργησαν διαχωριστικές γραμμές μέσα στον φεμινισμό. Η αντίληψη περί ισότητας ποικίλει. Ο φιλελεύθερος φεμινισμός υποστηρίζει τη νομική και πολιτική ισότητα με τους άντρες· ο σοσιαλιστικός φεμινισμός τονίζει τη σημασία της κοινωνικής ισότητας με όρους οικονομικής ισχύος· ο ριζοσπαστικός φεμινισμός ενδιαφέρεται για την ισότητα στην προσωπική και οικογενειακή ζωή. Θέσεις οι οποίες βλέπουν τις έμφυλες διαφορές από αρνητική σκοπιά. Άλλοι φεμινιστές υπερασπίζονται τη διαφορετικότητα και όχι την ισότητα. Η απαίτηση για ισότητα προσδιορίζει τους στόχους των γυναικών με βάση τα ανδρικά πρότυπα και εμπεριέχει τον κίνδυνο να γίνουν οι γυναίκες σαν τους άντρες, ενώ απελευθέρωση για πολλές φεμινίστριες σημαίνει η ολοκλήρωσή τους ως γυναίκες, η διαμόρφωση δηλαδή μιας «γυναικείας ταυτότητας¹¹».

2. Η σχέση του φεμινισμού με τις συμβατικές πολιτικές θεωρίες.

Όπως είδαμε, ο Heywood ισχυρίζεται ότι η κεντρική πολιτική σημασία των έμφυλων διαιρέσεων δεν είναι αποδεκτή από καμιά συμβατική ιδεολογία¹². Ο Kymlicka πραγματεύεται τρεις φεμινιστικές κριτικές της σχέσης των κυρίαρχων πολιτικών τάσεων με τα συμφέροντα των γυναικών. Τα δύο προβάλλουν την ιδέα ότι η δημοκρατική αντίληψη περί δικαιοσύνης είναι προκατειλημμένη υπέρ των ανδρών. Το τρίτο χαρακτηρίζει την έμφαση στη δικαιοσύνη ως μεροληψία υπέρ των ανδρών¹³. Οι κριτικές αυτές περιστρέφονται κυρίως γύρω από τον φιλελευθερισμό. Στο θέμα της ισότητας, ο Kymlicka επισημαίνει για παράδειγμα την εξής αντίφαση: από τη μία, οι θεωρητικοί του φιλελευθερισμού δεν αμφισβήτησαν σοβαρά την υποταγή των γυναικών. Από την άλλη, οι βασικές αρχές του φιλελευθερισμού μοιάζουν να αποκλείουν τον παραδοσιακό διαχωρισμό των φύλων. Επισημαίνει επίσης και τη θέση που θα μπορούσαν να πάρουν ιδεολογίες όπως ο κοινοτισμός και ο ελευθερισμός: η αντιμετώπιση της ανισότητας των φύλων ως πρόβλημα κυριαρχίας θα έβρισκε σύμφωνα με τον Kymlicka αντίθετους τόσο τον κοινοτισμό όσο και τον ελευθερισμό, όχι εξαιτίας μιας άμεσης

10 Στο ίδιο, σ. 434-437.

11 Στο ίδιο, σ. 439-440.

12 Στο ίδιο, σ. 429.

13 Kymlicka, ό.π., σ. 504.

ιδεολογικής αντίθεσης στην ιδέα της ισότητας καθεαυτής, αλλά μέσω της ερμηνείας και της ανάλυσης του προβλήματος με βάση τις αρχές τους¹⁴.

Αντίστοιχα, οι σοσιαλιστές φεμινιστές ερμηνεύουν τις έμφυλες σχέσεις με βάση τις σοσιαλιστικές αρχές - οι έμφυλες σχέσεις είναι αποτέλεσμα των κοινωνικών και οικονομικών δομών. Η δομή της καπιταλιστικής οικογένειας για τον Engels είναι σχεδιασμένη για να προστατεύει τα προνόμια και την ιδιοκτησία των ανδρών. Ο περιορισμός των γυναικών στην οικιακή σφαίρα υπηρετεί τα οικονομικά συμφέροντα των ανδρών¹⁵. Ο Kymlicka επισημαίνει ότι οι περισσότεροι θεωρητικοί αποδέχονται σιωπηρά ή ρητά την προσέγγιση της διαφοράς, την ιδέα δηλαδή ότι η ισότητα των φύλων είναι άστοχη επειδή υπάρχουν θεμιτές περιπτώσεις διαφοροποιημένης αντιμετώπισης των φύλων¹⁶. θέτει το ερώτημα εάν αυτό αποτελεί ένα μειονέκτημα των αρχών τους ή του τρόπου που αυτές έχουν εφαρμοστεί σε θέματα φύλου. Πολλοί φεμινιστές ισχυρίζονται ότι ο τρόπος που οι θεωρητικοί των «ανδροκρατούμενων κυρίαρχων τάσεων» ερμηνεύουν την ισότητα, δεν τους επιτρέπει να διακρίνουν την υποταγή των γυναικών¹⁷. Το τελευταίο θεωρώ ότι είναι τελικά το σημαντικότερο σημείο σε αυτήν την συζήτηση: οι παραδοσιακές πολιτικές θεωρίες στέκονται αμήχανες και έκπληκτες θα έλεγε κανείς μπροστά στα ζητούμενα του φεμινισμού. Προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις επεκτείνοντας τις αρχές τους σε ζητήματα τα οποία δεν είχαν προβλεφθεί κατά τη διαμόρφωσή τους και αποτυγχάνουν, επιβεβαιώνοντας έτσι την ανάγκη για την ύπαρξη μιας ξεχωριστής ιδεολογίας. Το τελικό συμπέρασμα είναι ότι η υπεράσπιση ή αποδοχή της διάκρισης των φύλων από μόνη της που αναφέρει ο Kymlicka ή η υποβάθμιση της σημασίας των έμφυλων διαιρέσεων που αναφέρει ο Heywood δεν αποτελούν έκφραση εχθρότητας προς τον φεμινισμό, αλλά μάλλον εγγενή αδυναμία της πλειονότητας των παραδοσιακών πολιτικών θεωριών.

3. Θρησκευτικός φονταμενταλισμός.

Αν και δεν είναι όλες οι συμβατικές πολιτικές ιδεολογίες εχθρικές προς τον φεμινισμό, κάποιες από αυτές έρχονται σε άμεση αντίθεση με τις φεμινιστικές ιδέες. Η πρώτη από αυτές που μπορεί να θεωρηθεί εχθρική προς τον φεμινισμό είναι ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός. Οι αυστηροί κανόνες προσωπικής διαγωγής¹⁸ και ο αποκλεισμός των γυναικών από τη

14 Στο ίδιο, σ. 512.

15 Heywood, ό.π., σ. 448-449.

16 Kymlicka, ό.π., σ. 505.

17 Στο ίδιο, σ. 512.

18 Heywood, ό.π., σ. 531.

δημόσια ζωή του ισλαμικού φονταμενταλισμού¹⁹, η υποστήριξη των «παραδοσιακών οικογενειακών αξιών» του χριστιανικού φονταμενταλισμού²⁰, η παρουσίαση του «αληθινού» ερμηνευτή του δόγματος πάντοτε ως άντρα, δίνουν μια εικόνα εχθρότητας προς τις φεμινιστικές ιδέες.

Ωστόσο, δεν είναι αυτά τα βασικά χαρακτηριστικά των φονταμενταλισμών. Κεντρικό θέμα του φονταμενταλισμού είναι η απόρριψη της διάκρισης μεταξύ θρησκείας και πολιτικής²¹, καθώς και η προσήλωση σε ιδέες και αξίες που θεωρούνται «βασικές» ή «θεμελιώδεις²²». Από αυτήν την άποψη, οι φονταμενταλιστές μιας υποθετικής μητριαρχικής θρησκείας κάθε άλλο παρά εχθρικοί θα ήταν απέναντι στις φεμινιστικές ιδέες. Απόψεις μάλιστα όπως αυτή του φεμινιστικού διαχωρητισμού²³ θα βρίσκονταν πολύ κοντά σε έναν τέτοιο φονταμενταλισμό. Η ποικιλία λοιπόν των θρησκευτικών φονταμενταλισμών που πηγάζει από τις διαφορετικές θρησκείες, τις διαφορετικές δομές της κοινωνίας στην οποία εκδηλώνονται και τις διαφορετικές τους πολιτικές αιτίες²⁴, δεν μας επιτρέπει να χαρακτηρίσουμε συνολικά τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό ως ιδεολογία εχθρική προς τον φεμινισμό. Πρέπει μάλλον να μιλάμε για θρησκείες εχθρικές προς τις γυναίκες.

4. Συντηρητισμός.

Ο Heywood επισημαίνει ότι με τον αντιφεμινισμό συνδέονται κυρίως ιεραρχικές ή ελιτίστικες ιδεολογίες²⁵. Αναδιατυπώνοντας τη βασική θέση του φεμινισμού, μπορούμε να πούμε ότι το βασικό πρόβλημα είναι ότι στις περισσότερες κοινωνίες η κοινωνική θέση των γυναικών ιεραρχείται ως κατώτερη αυτής των ανδρών. Η ενεργή ιδεολογική υπεράσπιση αυτής της κατάστασης απαιτεί την αποδοχή μιας φεμινιστικής θέσης: της κεντρικής πολιτικής σημασίας των έμφυλων διαιρέσεων. Αντίθετα με ό,τι ισχυρίζεται ο Heywood, υπάρχει τουλάχιστον μία συμβατική ιδεολογία η οποία ενστερνίζεται αυτήν την θέση.

Δύο βασικές πεποιθήσεις του συντηρητισμού αποδέχονται έμμεσα την κεντρική πολιτική σημασία των έμφυλων διαιρέσεων: η πεποίθηση ότι η κοινωνία είναι από τη φύση της ιεραρχική και η ιδέα της οργανικά δομημένης κοινωνίας. Μια ιδανική κοινωνία δομημένη σύμφωνα με τις συντηρητικές ιδέες απαιτεί για την εύρυθμη λειτουργία της την ύπαρξη των έμ-

19 Στο ίδιο, σ. 534.

20 Στο ίδιο, σ. 542.

21 Στο ίδιο, σ. 515.

22 Στο ίδιο, σ. 519.

23 Στο ίδιο, σ. 458.

24 Στο ίδιο, σ. 529.

25 Στο ίδιο, σ. 442.

φυλών διαιρέσεων. Η οικογένεια είναι για τους συντηρητικούς ο πλέον βασικός θεσμός της κοινωνίας²⁶. Μια οικογένεια η δομή της οποίας διέπεται από σεβασμό προς την ιεραρχία και την εξουσία και ειδικά για τους νεοσυντηρητικούς της Νέας Δεξιάς, κατανοείται με αυστηρά παραδοσιακούς όρους και εκλαμβάνεται από τη φύση της ως ιεραρχική και τελικά πατριαρχική²⁷. Οι έμφυλες διαιρέσεις είναι λοιπόν το ίδιο σημαντικές για τον συντηρητισμό όπως και για τον φεμινισμό, με τη διαφορά ότι οι συντηρητικοί είναι αντίθετοι στην κατάργησή τους ή έστω στην άμβλυνσή τους, καθώς κάτι τέτοιο θα αμφισβητούσε την ιεραρχική και οργανική δομή της κοινωνίας και θα στερούσε την κοινωνία από την ασφάλεια που παρέχεται μέσα από την άσκηση της εξουσίας.

Η πατριαρχία ως ιεραρχική δομή είναι λοιπόν αναπόσπαστο τμήμα της συντηρητικής ιδεολογίας. Το κοινωνικό φύλο ταυτίζεται με το βιολογικό. Η οργανική δομή της κοινωνίας είναι άμεσα συνυφασμένη με την διάκριση δημοσίου/ιδιωτικού. Όσο για την ισότητα, είναι για τους συντηρητικούς ανεπιθύμητη και ανέφικτη σε κάθε επίπεδο της κοινωνίας, μιας κοινωνίας εκ φύσεως συντηρητικής²⁸.

5. Φασισμός

Θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος ότι τα ίδια ως επί το πλείστον επιχειρήματα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να υποστηρίξουν ότι και ο φασισμός είναι μια ιδεολογία εχθρική προς τον φεμινισμό. Μια ιδεολογία βαθιά ελιτίστικη και έντονα πατριαρχική, η οποία διακρίνεται από τη συμβατική πολιτική σκέψη λόγω της ριζοσπαστικής απόρριψης της ισότητας²⁹. Όμως η κατώτερη θέση της γυναίκας στην φασιστική εικόνα της κοινωνίας δεν ανήκει στον πυρήνα της φασιστικής ιδεολογίας. Είναι μάλλον μια λογική συνέπεια της επίδρασης του κοινωνικού δαρβινισμού και της σημασίας που κατέχουν στον φασισμό η πάλη και ο πόλεμος. Η εξίσωση του «καλού» με τη δύναμη και του «κακού» με την αδυναμία η οποία κυριαρχεί στη φασιστική σκέψη³⁰ έχει ως συνέπεια την αντίληψη του νέου ανθρώπινου όντως με αρσενικούς όρους³¹ και την απεικόνιση του απόλυτου ηγέτη ως άντρα. Αυτό συμβαίνει γιατί ο φασισμός δεν αναδύθηκε από το κενό - γεννήθηκε εντός μιας προϋπάρχουσας συντηρητικής κοινωνίας, στην οποία η θέση της γυναίκας γινόταν ήδη αντιληπτή ως κατώτερη και συνεπώς ως θέση αδυναμίας. Τίποτα δεν μας εμποδίζει να φανταστού-

26 Στο ίδιο, σ. 159.

27 Στο ίδιο, σ. 191.

28 Στο ίδιο, σ. 161.

29 Στο ίδιο, σ. 393.

30 Στο ίδιο, σ. 391.

31 Στο ίδιο, σ. 399.

με έναν φασισμό που θα προέκυπτε από μια μητριαρχική κοινωνία: η εικόνα του ηγέτη θα μπορούσε να είναι θηλυκή. Η απάλειψη μάλιστα της διάκρισης μεταξύ δημοσίου/ιδιωτικού και ο ακραίος κολλεκτιβισμός που βρίσκεται στην καρδιά της φασιστικής ιδεολογίας³² θα διευκόλυνε κάτι τέτοιο.

Συμπεράσματα

Ο φεμινισμός διαμορφώθηκε ως ιδεολογία επειδή οι παραδοσιακές πολιτικές θεωρίες απέτυχαν να αντιληφθούν και να δώσουν λύση στο πρόβλημα της ιεραρχικά κατώτερης κοινωνικής θέσης των γυναικών. Από τις ιδεολογίες που εκ πρώτης όψεως φαίνονται να κρατούν εχθρική στάση απέναντι στον φεμινισμό, ο συντηρητισμός είναι η ιδεολογία εκείνη η οποία είναι δομικά αντίθετη απέναντί του. Ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός και ο φασισμός έχουν μεν χαρακτηριστικά εχθρικά προς τον φεμινισμό, όμως αυτά είναι μάλλον συνέπειες άλλων, πιο βασικών πεποιθήσεων και χαρακτηριστικών τους. Μπορούμε, έστω και με λίγη προσπάθεια, να φανταστούμε παραλλαγές του θρησκευτικού φονταμενταλισμού και του φασισμού χωρίς αντιφεμινιστικές θέσεις. Όμως ο αντιφεμινισμός του συντηρητισμού είναι τόσο βασικό χαρακτηριστικό του που χωρίς αυτόν παύουμε να μιλάμε για συντηρητισμό.

32 Στο ίδιο, σ. 402.

Βιβλιογραφία

- Heywood A., *Πολιτικές Ιδεολογίες*, εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2007.
- Kymlicka W., *Η Πολιτική Φιλοσοφία της Εποχής μας Μια Εισαγωγή*, εκδ. Πόλις, Αθήνα 2005.

- **You are free:**

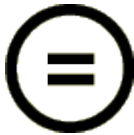
- to copy, distribute, display, and perform the work
 - **Under the following conditions:**

- **Attribution.** You must give the original author credit.

- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.

- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.

- For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.
- Any of these conditions can be waived if you get permission from the copyright holder.

- **Your fair use and other rights are in no way affected by the above.**